

Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Στό κείμενό του *Γιατί κάνουμε τέχνη*, ο Γιάννης Τσαρούχης έγραφε τό 1987 ότι « ή ποίηση είναι μιά ικανότης τοῦ ανθρώπου νά έξορκίζει τό θάνατο, κάνοντάς τον νά κλαίει, νά γελάει, μέ χίλιους έπικίνδυνους τρόπους ».

Είναι όντως έπικίνδυνη ή ποίηση, ριψοκίνδυνη καί άθεόφοβη, όταν δέν άρκεΐται νά μιμεΐται ή νά περιγράφει κι έκφράζει τά συναισθήματα, τίς ιδέες ή τόν ψυχισμό τοῦ «ποιητή», αλλά όταν τολμᾷ νά διεισδύει καί νά έξερευνᾷ τά μύχια μυστήρια καί σκοτάδια πού έλλοχεύουν στόν λαβύρινθο πού συνιστᾷ τό ήθος τοῦ ανθρώπου. Γιατί ό άνθρωπος δέν είναι μόνον ένα «ζώνον λόγον έχον» αλλά ένα ζώο τοῦ οποίου ό λόγος είναι ούσιαστικά δαίδαλος καί θρυμματισμένος. Ένα ζώο πού, επί πλέον, είναι άπό τή φύση του άνίκανο νά ζήσει μόνο του κι άπομονωμένο, πού τοῦ είναι άδιανόητο κι άδύνατο νά έπιβιώσει έκτός μιᾶς κοινωνίας πού τό συντάσσει καί συναρμολογεΐ... κατά τό δυνατόν.

Υπ'αυτήν τήν έννοια ή ποίηση - ή κάθε είδους δημιουργία - δέν μπορεΐ παρά νά μᾶς φέρνει άντιμέτωπους μέ τήν ἄλλη όψη τής καθημερινότητάς μας, τήν άβυσσαλέα, πρόσωπο μέ πρόσωπο μέ τόν Μινώταυρο, εκεί όπου τά αύτονόητα δέν ισχύουν πιά, εκεί όπου άμφισβητοῦνται καί καταλύονται οί καθιερωμένες σημασίες καί ή λειτουργικότητά τους, εκεί όπου κλυδωνίζονται οί θεσμισμένες βεβαιότητες καί άξίες μας -πάν τό προφανές- εκεί όπου, πρωτίστως, είμαστε άναγκασμένοι νά δαμάσουμε, νά δεχτοῦμε καί νά διαπραγματευτοῦμε τήν καταστατική μας άπορία ἔτσι ώστε νά καταστεΐ έφικτό, στό τέλος, νά σχηματίσουμε «άνεπαισθήτως» «Μορφήν τής Καλλονής», όπως λέει ό Καβάφης στό ποίημά του *Έκόμισα είς τήν Τέχνην*.

Η ποίηση δέν έρχεται νά συγκαλύψει τό τρομέρο, τό άδιανόητο, τό άνόητο, τόν άπερίγραπτο διπλό πέλεκυ πανικό πού προκαλεΐ τό Άγνωστο καί τό Άλλο πού συγκροτοῦν καί κατακλύζουν τόν έναυτό μας, τό σῶμα, τόν λόγο, τίς έπιθυμίες, τό άσυνείδητό μας. Δέν έρχεται νά έπικαλύψει μέ κάποιο προσωπεΐο, κάποια εικόνα, τήν Άβυσσο, αυτό τό άπύθμενο χάσμα πού μᾶς

κατοικεί καί μᾶς μορφώνει. Δέν ἔρχεται νά καθησυχάσει πρόσφέροντας «τυφλές ἐλπίδες» κατά τόν τρόπο τοῦ φιλάνθρωπου Τιτάνα Προμηθέα, οὔτε προσφέρει ἐγγυήσεις γιά αἰώνια ζωή, ὅτι δηλαδή ὅλα εἶναι δεδομένα ἐξ ἀρχῆς, ὅτι δέν ὑπάρχει τό καινούργιο κι ὅτι τίποτα ποτέ δέν πεθαίνει.

Στήν πολιτεία τῆς ποίησης δέν χωροῦν οἱ προσποιήσεις, οἱ παραισθήσεις, οἱ ἀσάφειες, οἱ συμβιβασμοί, οἱ ἀτολμίες, οἱ ἀτιμίες, οἱ γοητεῖες, οἱ ὑποκρισίες, οἱ ἀπάτες, τά ψέμματα. Ἡ ποίηση λιχνίζει καί ξεφαντώνει τό φῶς τοῦ λαβυρίνθου, ἄδηλο κι ἐκτυφλωτικό, πού μᾶς ξυπνᾷ πρὶν ἀνατείλει ὁ ἥλιος καί μᾶς φωτίζει πῶς δίχως φλόγα ἐνθουσιασμοῦ, ἀποφασιστικότητα, συγκρότηση, διάκριση, πρόκριση, ὑπευθυνότητα καί παρρησία, θριαμβεύει ἡ πλήξη, τό ἄγχος, ἡ ἀσθένεια, τό παραλήρημα, ἡ κατάρρευση, τό τέλμα, ἡ λήθη. Ἐκτός τῆς ποίησης δέν καθίσταται ἐπομένως πρόδηλος ἡ ἀρχή τῆς Ἀβύσσου ὡς γενεσιουργός δύναμις καί ὁρμή προ-τάσεων καί προ-ταγμάτων.

Ἡ ποίηση εἶναι διάφανη, δέν ἀποκρύπτει τίποτε, εἶναι ἡ ἀνοιξη τῆς ἀβύσσου, ἡ ἀχανὴς ἀνοιξη πού προσκαλεῖ, ξαφνικά, αὐθαίρετα κι ἐπιτακτικά, νά δώσουμε μορφή στό Χάος μεταμορφώνοντάς το σέ Κόσμο. Μία μορφή ὑπερ-ρεαλιστική, μετα-φυσική καί ὑπέρ-λογη, ἔκθετη καί τρωτή, δηλώνοντας τίς δεξιότητες καί τίς γνώσεις μας ὡς μία ἐφήμερη κι ἀπροσδιόριστη προσωρινότητα, μιά πιθανή συγκυρία, μιά παλλόμενη πτυχή τοῦ κυανοχαίτη χρόνου. Μία μορφή πού δέν αὐτοπροσδιορίζεται ὡς τό πρῶτο καί ἔσχατο νόημα οὔτε σηματοδοτεῖ μιά πηγὴ ζωῆς ἐκτός τόπου καί χρόνου. Αὐτό εἶναι τό μέλημα τό πρωταρχικό ὅλων τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκειῶν καί ὁ συνεκτικός κρίκος τῶν πιστῶν φανατικῶν κι ἐξαγριομένων ὁπαδῶν. Ἡ ποίηση, ὅμως, εἶναι ἓνα σκάνδαλο, μιά ἀκροβασία, μιά δοκιμασία, ἓνας συνεχῶς μεταβαλλόμενος διάλογος μέ τόν ἐκάστοτε ἐνδεχόμενο κι ἀναδυόμενο καινούργιο κόσμο, μιά ἀέννηη μεταφορά, μιά ἱστορία, ἀπ'ὅπου ξεπηδοῦν δυνατότητες καί ἱκανότητες πού, προηγουμένως, χωρίς αὐτήν, εἶναι ἀνύπαρκτες κι ἀδιανόητες.

Ἡ ποίηση, ὅπως καίρια σημειώνει ὁ Κορνήλιος Καστοριάδης, εἶναι ἓνα παράθυρο πού ἀνοίγει στό Χάος καί, συγχρόνως, ἡ μορφή πού δίνουμε σ'αὐτό τό Χάος. Μία ἀνοιξη, ἓνας πόθος, ἔρως πού κυοφορεῖ τήν ἑτερότητα, τό ὅλως διόλου καινούργιο. Καινούργιο πού ἡ ἀνάδυσή του προϋποθέτει ἐκ μέρους μας τήν ἄνευ ὅρων ἀποδοχὴ τῆς θνητότητάς μας καί πού ἡ δεξίωση

του ξεπερνᾷ κατά πολύ τήν ὅποια ροπή καί καλλιέργεια διαθέτουμε πρὸς μάθηση. Ἀποδοχή καί δεξίωση πού ὀδηγοῦν ἐν τέλει στήν ὑπέρβαση τῆς ἐπιθυμίας, τήν κάθαρση, στήν ἀκραφέτηση τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἐγώ, στήν ἀρχή τοῦ θαύματος, στὸν οἶστρο τῆς ἔκστασης καί στήν ἐντέλεια τῆς ἀπορίας. Τί ἄλλο νὰ σημαίνει τό βλέμμα καί ἡ μουσική τοῦ Ὀρφέα ;

«Μουσικήν ποίει καί ἐργάζου» παρότρυνε ὁ δαίμων τὸν ἐν ὀνείρῳ Σωκράτη λίγο πρὶν πιεῖ τό κώνειο. Ἡ δοκιμασία τῆς θνητότητας συνάδει μέ τή δοκιμασία τῆς ποίησης, μέ τή δοκιμασία καί τό τάνταλο τάλαντο τῆς ἀλήθειας, μέ τή δοκιμασία καί τὸν ἄθλο τῆς ἐλευθερίας. Ἀλήθεια, ὡς συνεχῆς κίνηση πού ξεσηκώνει καί ἀνατρέπει τὸν συμπαγή καί κλειστό ὀρίζοντα τῶν ἐκάστοτε θεσμισμένων σημασιῶν. Ἐλευθερία, ὡς πόρος μέσω τῆς πολυκύμαντης πύλης τῶν παθῶν καί τῶν ὀνείρων πρὸς τὸν ἀπύθμενο ὠκεανό τῆς αὐτογνωσίας, κι ὡς πέρασμα ἀπ'τό μετέωρο γιοφύρι τοῦ χρόνου στή λοξή ἑτεροτοπία τῆς αὐτονομίας. Θνητότητα, ποίηση, ἀλήθεια, ἐλευθερία, δοκιμασίες πού δέν μπορεῖ νὰ ριζώσουν καί ν'ἀνθίσουν παρά σέ μία κοινωνία πού ἔχει ἤδη ἐννοήσει ὅτι εἶναι ἡ ἴδια ἓνα χάος πρὸς μορφοποίηση, ἓνας κόσμος πρὸς ἀναίρεση. Μία κοινωνία πού ἔχει βιώσει καί ἀναστοχαστεῖ τή φενάκη ἐνός ἀναμφισβήτητου, ὀλοκληρωτικοῦ, αἰώνιου καί ἀθάνατου νοήματος. Μία κοινωνία πού μπορεῖ νὰ φαντάζεται καί νὰ συνδιαλέγεται μέ τή δυνατότητα τῆς αὐτοκαταστροφῆς της.

Καί τελειώνοντας νὰ πῶ... ὅτι ποιητὴς δέν εἶναι αὐτός πού ἀπλᾶ κατέχει νὰ μιλᾷ, ἀλλὰ αὐτός πού κατ' ἐξοχὴν ξέρει ν'ἀφουγκράζεται καί νὰ πονᾷ τὸν λόγο καί τίς σιωπές του, μουσικός ὢν.

Καί τότε ; ἐδῶ ; ἐτούτη τή στιγμή ; ποίος εἶναι ποιητὴς ; ἐδῶ, τώρα... ἐσεῖς... οἱ ποιητές.

Εὐχαριστῶ
Δημήτρης Κρασιώτης